

Бібліографія

1. **Башмакова Н. В.** Привлекательность комплементарной медицины: психологические аспекты / Н. В. Башмакова и др. // Украинский гомеопатический ежегодник. Одесса, Украина - №5, 2002. - с.144
2. **Глоба О. П.** Комплементарна реабілітологія. Сучасні підходи в системі надання корекційно-реабілітаційних послуг / Теоретичні та методичні проблеми фізичної реабілітації. Збірник матеріалів VI Всеукраїнської науково-методичної конференції: Херсон, ФОП Бояркін Д.М., 2016.
3. **Sharma U.** Complementary medicine today: practitioners and patients. London: Routledge, 1995.

References

- Bashmakova N. V.** Pryvlekatel`nost` komplementarnoj medyu`cy`ny: psy`xology`chesky`e aspekty / N. V. Bashmakova y` dr. // Ukray`nsky`j gomeopatyu`chesky`j ezhegodny`k. Odessa, Ukray`na - #5, 2002. - s.144.
- Hloba O.** Komplementarna rehabilitologiya. Suchasni pidxody` v sy`stemi nadannya korekciyno-reabilitacijny`x poslug / Teorety`chni ta metody`chni problemy` fizy`chnoyi rehabilitaciyi. Zbirny`k materialiv VI Vseukrayins`koyi naukovo-metody`chnoyi konferenciyi: Xerson, FOP Boyarkin D.M., 2016.
- Sharma U.** Complementary medicine today: practitioners and patients. London: Routledge, 1995.

Авторський внесок: Глоба О.П. – 100%
Дата відправлення статті 18.03.17 р.

УДК 376.36+372.46

Н. М. Голуб
nataly.golub@ukr.net

НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ПОШУКОВО-ПІЗНАВАЛЬНИХ ДІЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ПРИ КОРЕКЦІЇ В НИХ ЗНМ ТА ПОРУШЕНЬ ПИСЕМНОГО МОВЛЕННЯ

Відомості про автора: Голуб Наталія, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри здоров'я людини і корекційної освіти Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди, Харків, Україна. У колі наукових інтересів: проблеми профілактичної та

корекційної роботи з молодшими школярами із загальним недорозвиненням мовлення та порушеннями писемного мовлення.
Email: nataly.golub@ukr.net

Contact: Golub Nataliya, PhD of pedagogical sciences, associate professor at the human health and special education department of Kharkiv National Pedagogical University Named After G. S. Skovoroda, Kharkiv, Ukraine. Academic interests: problems of prevention and correction work with junior schoolchildren with the general speech underdevelopment and disorders of reading and writing. Email: nataly.golub@ukr.net

---

Голуб Н. М. Дидактичний матеріал з корекції та розвитку писемного мовлення учнів молодшого шкільного віку: навчально-методичний посібник. – Ч.1. – Вид. 1-е / Н. М. Голуб. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2014. – 384 с.

Голуб Н. М. Науково-методичні аспекти організації пошуково-пізнавальних дій молодших школярів при корекції в них ЗНМ та порушень писемного мовлення. Стаття присвячена проблемі корекції і розвитку писемно-мовленнєвої діяльності молодших школярів із ЗНМ та порушеннями читання і письма. В учнів із ЗНМ недостатньою для формування писемного мовлення є не лише усно-мовленнєва база, у них часто виявляються недоліки когнітивних функцій, емоційно-вольової сфери. Одним із засобів активізації писемно-мовленнєвої діяльності молодших школярів із ЗНМ виступають корекційно-розвивальні завдання, під час розв'язання яких ми маємо стимулювати виконання учнями пошуково-пізнавальних дій. Такі дії підвищують пізнавальну самостійність дітей, формують у них інтерес до вивчення рідної мови, сприяють більш успішній роботі з корекції недоліків читання та письма. У статті розглянуто приклади формування пошуково-пізнавальних дій у процесі корекції та розвитку лексико-семантичної, граматичної, фонемографічної, лінгвістичної, орфографічної, когнітивно-сміслової складових змістовно-процесуального компонента писемно-мовленнєвої діяльності. Зважаючи на те, що недоліки мовлення у зазначеної категорії дітей мають системний характер і сполучаються з недостатньою сформованістю в них мотивації, навичок саморегуляції та самоконтролю, при організації виконання учнями пошуково-пізнавальних дій дуже важливими є регуляція і посилений контроль за діяльністю дітей з боку педагога.

Ключові слова: загальне недорозвинення мовлення, порушення читання і письма, молодші школярі, пошуково-пізнавальні дії.

Голуб Н. М. Научно-методические аспекты организации поисково-познавательных действий младших школьников при коррекции у них ОНР и нарушений письменной речи. Стаття посвящена проблеме

коррекции и развития письменно-речевой деятельности младших школьников с общим недоразвитием речи (ОНР) и нарушениями чтения и письма. У учащихся с ОНР недостаточной для формирования письменной речи является не только устно-речевая база, детям часто присущи недостатки когнитивных функций, эмоционально-волевой сферы. Для активизации письменно-речевой деятельности младших школьников с ОНР автором предлагаются коррекционно-развивающие задания, использование которых стимулирует поисково-познавательные действия учащихся. Такие действия повышают познавательную активность и самостоятельность детей, формируют у них интерес к изучению родного языка, способствуют более успешной работе по коррекции недостатков чтения и письма.

В статье рассмотрены примеры формирования поисково-познавательных действий учащихся в процессе коррекции и развития лексико-семантической, грамматической, фонемо-графической, лингвистической, орфографической, когнитивно-смысловой составляющих содержательно-процессуального компонента письменно-речевой деятельности. При выполнении поисково-познавательных действий младшие школьники учатся анализировать речевые явления, обобщать и накапливать языковой опыт. Учитывая то, что нарушения речи у указанной категории детей имеют системный характер и сочетаются с недостатками мотивации, навыков саморегуляции и самоконтроля, при организации выполнения учениками поисково-познавательных действий необходимыми являются регуляция и усиленный контроль за их деятельностью со стороны педагога.

Ключевые слова: общее недоразвитие речи, нарушения чтения и письма, младшие школьники, поисково-познавательные действия.

Golub N. M. Scientifically-methodical aspects of organization of searching-cognitive actions of junior schoolchildren at a correction for them general speech underdevelopment and disorders of writing speech.

The article deals with the problem of the development of meaningful-processual and motivationally-oriented components of the writing speech activity of primary school-aged children with general speech underdevelopment (GSU) and reading and writing disorders. In addition to inadequate oral speech base required for the formation of written speech, children with GSU are often deficient in gnostic, mnestic and mental functions. Speech disorders of schoolchildren with GSU are often combined with insufficient motivation, self-control and self-regulation. One of the ways for activating the writing and speech activity of primary school-aged children with GSU includes correctional and developmental tasks the use of which may stimulate pupils to perform search and cognitive actions. Such actions boost children's cognitive independent activity, form their interest in learning

their native language, contribute to a more successful work related to correction of reading and writing disorders.

The article considers examples of formation of pupils' search and cognitive actions in the process of correction and development of lexical-semantic, grammatical, phoneme-graphic, linguistic, orthographic, cognitive-semantic elements of the meaningful-processual component of writing and speech activity. For example, an important factor in the course of children's search and cognitive actions related to correction and formation of a lexical-semantic component includes clarification, expansion, activation of the vocabulary, formation of new knowledge through independent "discovery" by the pupils of the meaning, the origin of certain words, their connections with other lexemes. Children's search and cognitive actions related to correction of a grammatical component contribute to the formation of ability to observe grammatical phenomena, to seek and identify certain grammatical patterns in the speech material, and improve their academic progress while learning the processes of inflection, word-formation and phrase construction. It is essential that search and cognitive actions help pupils analyze speech phenomena, generalize and accumulate linguistic experience. Taking into consideration the fact that speech disorders of this category of children are of systemic nature and combined with disorders of cognitive and emotional-volitional functions, regulation and tightened control over their activities by a teacher are of vital importance during performance of search and cognitive actions.

Key words: general speech underdevelopment, disorders of reading and writing, junior schoolchildren, searching-cognitive actions.

Постановка проблеми. Однією з гострих проблем теорії та практики логопедії є збільшення чисельності дітей із загальним недорозвиненням мовлення (ЗНМ). На етапі шкільного навчання у дітей із ЗНМ часто виникають дислексія, дисграфія, дизорфографія. У процесі читання та письма діти припускають значну кількість специфічних помилок, які не помічають і не виправляють. Низька успішність в оволодінні писемним мовленням часто поєднується з відсутністю у них стійкого інтересу до мовленнєвої роботи, невмінням докладати зусилля для подолання труднощів, з якими вони постійно стикаються при виконанні пропонуваних їм завдань. Зазначена проблема обумовлює необхідність пошуку шляхів підвищення ефективності корекційно-компенсаторного впливу на їхній розвиток та усунення в них вад читання та письма засобами, що мають активізувати писемно-мовленнєву діяльність самих учнів. У цьому контексті доречно говорити про формування у молодших школярів із ЗНМ та порушеннями писемного мовлення пошуково-пізнавальних дій, які доцільно організувати під час виконання ними корекційно-розвивальних завдань. Організація пошуково-пізнавальних дій стимулюватиме розвиток мовлення учнів, сприятиме вихованню в них інтересу до вивчення рідної мови.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Як свідчать дослідження науковців, порушення читання та письма у дітей із ЗНМ обумовлені як вадами усного мовлення, так і недоліками гностичних, мнестичних, мисленнєвих функцій (Т. Ахутіна, Е. Данілавічюте, В. Ільяна, О. Іншакова, О. Корнєв, Р. Лалаєва, М. Русецька, Є. Соботович, В. Тарасун, Т. Фотекова, М. Шеремет та ін.). Порушення писемного мовлення часто сполучаються у дітей із ЗНМ із недостатньою сформованістю мотивації, навичок саморегуляції та самоконтролю (С. Валявко, І. Мартиненко, І. Прищєпова, В. Тищенко, Н. Чередніченко та ін.). Зважаючи на стійкі і специфічні труднощі молодших школярів із ЗНМ в опануванні писемно-мовленнєвою діяльністю, дослідження фахівців спрямовані на розв'язання завдань підвищення ефективності логопедичної роботи шляхом удосконалення її змістовної складової і цілеспрямованого розвитку пізнавальної активності учнів (Н. Голуб, Л. Бартенєва, Е. Данілавічюте, А. Малярчук, Т. Пічугіна, В. Тарасун, Л. Трофименко, Н. Чередніченко, М. Шеремет та ін.).

Мета статті: Розглянути науково-методичні аспекти організації пошуково-пізнавальних дій учнів із ЗНМ та порушеннями писемного мовлення під час виконання ними корекційно-розвивальних завдань.

Виклад основного матеріалу дослідження. Внаслідок недорозвинення всіх сторін мовленнєвої системи, діти із ЗНМ із значними труднощами оволодівають читанням і письмом. Це гальмує формування у них визначеного програмою кола знань, умінь, навичок з базових навчальних предметів. Певною мірою їхній низький рівень успішності обумовлений і недостатністю довільної регуляції пізнавальних процесів, бо при стиканні з труднощами в учнів часто знижується пізнавальна активність і самостійність, швидко зростає втомленість, втрачається інтерес до виконання усних і письмових вправ. У зв'язку з цим важливим завданням логопеда стає формування в молодших школярів із ЗНМ та порушеннями писемного мовлення відповідних мотиваційних установок, інтересу до писемно-мовленнєвої діяльності. Цілком очевидно, що за умов пасивної позиції учнів, коли вони лише копіюють дії педагога, результативність корекційно-розвивальної роботи буде набагато меншою, ніж за умов, коли діти здійснюють самостійні пізнавальні дії, спостерігаючи й узагальнюючи певний мовний досвід.

Класифікуючи методи навчання за типом (характером) пізнавальної діяльності учнів, І. Лернер і М. Скаткін по-між інших виділяють метод проблемного викладу навчального матеріалу, частково-пошуковий (евристичний) і навіть дослідницький метод. Ураховуючи те, що розвиток дітей із ЗНМ та порушеннями писемного мовлення відбувається в умовах дизонтогенезу і потребує, на відміну від звичайних дітей, посиленої регуляції і контролю їхньої діяльності з боку педагога, ми у своєму дослідженні маємо орієнтуватися здебільшого на частково-пошуковий метод, до того ж вважаємо більш коректним

говорити про формування у зазначеної категорії дітей пошуково-пізнавальних (а не пошуково-дослідницьких) дій.

Зважаючи на порушення фонетико-фонематичного, лексико-граматичного боків мовлення, недостатній рівень розвитку в дітей навичок зв'язного мовлення і когнітивних функцій, пошуково-пізнавальні дії учнів мають організовуватися і здійснюватися під час опанування ними всіма сторонами усного і писемного мовлення. Результатом правильної організації пошуково-пізнавальних дій молодших школярів із ЗНМ та порушеннями писемного мовлення мають бути придбані дітьми узагальнення (лексичні, граматичні, фонологічні, лінгвістичні та ін.), які сприятимуть більш успішному засвоєнню ними рідної мови та сформулюють необхідні мотиваційні установки щодо опанування писемно-мовленнєвою діяльністю. Отже, враховуючи особливості зазначеної категорії учнів, найбільша увага має бути приділена засвоєнню ними мовних закономірностей, тих норм і правил, що регулюють різні форми мовленнєвої діяльності.

У структурі писемно-мовленнєвої діяльності ми виділяємо цілу низку компонентів, ключовим з яких є змістовно-процесуальний. Організація в учнів пошуково-пізнавальних дій має орієнтуватися на складові змістовно-процесуального компонента (лексико-семантичну, граматичну, фонемо-графічну, лінгвістичну, орфографічну, когнітивно-сміслову), до того ж має сприяти формуванню інших компонентів писемно-мовленнєвої діяльності, зокрема мотиваційно-цільового.

Розглянемо особливості формування пошуково-пізнавальних дій в учнів 3-4-х класів при корекції й розвитку в них змістовно-процесуального компонента писемно-мовленнєвої діяльності.

Так, при організації пошуково-пізнавальних дій дітей у роботі з лексичним матеріалом (корекція й формування лексико-семантичної складової змістовно-процесуального компонента) важливим фактором стає уточнення, розширення, активізація словнику, встановлення зв'язків між лексемами різного ступеню узагальнення, а також формування в учнів нових знань шляхом «відкриття» певних таємниць слова: його значення, походження, особливостей творення, зв'язку з іншими словами (див. завдання № 1-2).

Завдання № 1. Прочитати слова, у кожному рядочку закреслити одне «зайве» слово:

- 1) відлига, спека, льодохід, проталина;
- 2) березень, травень, лютий, квітень;
- 3) весна, березень, травень, квітень;
- 4) шпаки, граки, снігурі, ластівки;
- 5) пролісок, фіалка, айстра, тюльпан.

2. Усно пояснити, які слова є «зайвими».

У завданні № 1 діти мають встановити зв'язки між словами, знайти ту лексему, яка за своїм значенням найбільшою мірою відрізняється від

усіх інших. У першому рядку діти порівнюють природні явища: вони мають встановити, для якої пори року характерні перелічені явища, об'єднати в одну групу ті, що притаманні весняній порі, виключити з рядку слово, яке позначає явище літньої пори року. У другому рядку учні мають встановити, які з перелічених місяців можна об'єднати в одну групу (весняні місяці), «зайвим», відповідно, буде те слово, що позначає назву місяця іншої пори року (зимовий місяць – лютий). У третьому рядку діти працюють із словами різного ступеню узагальнення, їм треба розмежувати назви місяців (весняні) і назву пори року (весну) – трудність полягає у тому, що при поясненні вибору «зайвого» слова діти мають оперувати узагальненими поняттями: «місяць», «пора року». Робота із словами 1-3-го рядків актуалізує знання, уявлення учнів про пори року, про притаманні їм ознаки, це полегшує пошук «зайвих» слів у 4-му і 5-му рядках (назву птаха, що зимує, серед слів, що називають перелітних птахів у 4-му рядку; назву осінньої квітки по-між назв весняних квітів). Роль педагога при виконанні дітьми завдання – стимулювати, направляти їхню увагу на виявлення змістовних зв'язків між словами, при цьому найголовнішим є активізація пізнавальних дій самих учнів.

Завдання № 2. 1) Обговорення походження назв рослин.

1. Є рослина «кислиця звичайна». Як ви гадаєте, чому її так назвали?

(таку назву їй дали тому, що її листя має приємний кислуватий смак, його можна додавати до салату);

2. У садку вирощують «обліпиху». Чому її так назвали? (подивіться на малюнок: ягідки сидять тісно-тісно, вони обліпили гілки куща).

3. У лісах, парках росте «ясен». Чому його так назвали? Прочитайте текст і поясніть походження слова:

Ясен – красиве дерево. У нього рівний стовбур, пишна крона. Хто стане під крону цього дерева, той зрозуміє, як багато світла вона пропускає. Під кроною ясеня не темно, а ясно!

У завданні № 2 учням пропонується висловити здогадки про те, як утворилися слова-назви рослин: «кислиця», «обліпиха», «ясен». Логопед стимулює активність учнів, пропонує обговорювати кожне висловлене ними припущення. Педагогу слід підтримувати дітей у їхніх пошуково-пізнавальних діях, заохочувати їх до висловлення власних думок, при цьому слідкувати, щоб розумова і мовленнєва діяльність учнів не відхилялися від заданої теми.

Для учнів із ЗНМ та порушеннями писемного мовлення дуже складним є вивчення граматики. Така робота потребує активізації мисленнєвої сфери дітей. Засвоєння граматичних закономірностей шляхом організації пошуково-пізнавальних дій сприяє більш свідомому оволодінню ними відповідними категоріями і правилами. Систематична організація спостережень учнів за граматичними явищами, пошуку і виділення в дидактичному мовленнєвому матеріалі певних граматичних

закономірностей покращує їхню успішність у вивченні процесів словозміни, словотворення і розбудови речень. Організацію пошуково-пізнавальних дій під час корекції й розвитку граматичної складової змістовно-процесуального компонента писемно-мовленнєвої діяльності розглянуто у завданні № 3.

Завдання № 3. 1) Прочитати текст. Визначити відмінок іменників, у яких пропущені закінчення, дописати їх.

Оленка і Тетянка живуть у селі. У неділю вони пішли погуляти. Дійшли до поля. Оленка побачила ромашк..., а Тетянка неподалік від ромашк... знайшла волошк... Хотіла Тетянка зірвати квіточку, але передумала. Вирішила, що без волошк... сумно стане ромаш..... Стояли дівчатка і милувалися то ромашк....., то волошк..... . От з'явився джміль. Спочатку полетів до ромашк..., потім до волошк... . Він гудів і щось переказував волош..... про ромашк... . Потім Оленка і Тетянка пішли додому. По дорозі Тетянка сказала, що ромашк... й волошк... такі ж дружні, як і вони з Оленкою.

У завданні № 3 учні спостерігають за явищем словозміни. Пропонований у завданні текст цікавий тим, що в ньому ті самі лексеми використовуються у різних граматичних (відмінкових) формах. Учні мають спостерігати, як змінюються закінчення слів залежно від їхнього зв'язку з іншими словами та того змісту, що відображається у кожному конкретному реченні.

Використання корекційно-розвивальних завдань може спрямовуватися на корекцію й розвиток одночасно кількох складових змістовно-процесуального компонента писемно-мовленнєвої діяльності учнів, зокрема лексико-семантичної і граматичної (див. завдання № 4).

Завдання 4. 1) Вступна бесіда.

Дрізд – птах, який живе в різних куточках нашої планети. У залежності від природних умов (від середовища проживання) у пташки дещо змінювався зовнішній вигляд. Саме тому сьогодні є різні породи дроздів.

2) Прочитати словосполучення. На які особливості зовнішнього вигляду або місця проживання птаха вказують слова-прикметники. Пояснити походження цих слів.

Гірський дрізд; ямайський дрізд; сірокрилий дрізд; жовтобрюхий дрізд; чорногрудий дрізд; буроголовий дрізд; білобрюхий дрізд; червонолапий дрізд; білоший дрізд;

При виконанні завдання № 4 діти працюють із прикметниками, які утворилися від назв певної місцевості, а також із складними словами-прикметниками, що відображають зовнішній вигляд птаха і утворилися від словосполучень (прикметник + іменник). Учні спостерігають за способом творення слів (це граматичний аспект роботи), до того ж їхня увага спрямовується на виділення кореневих частин кожного слова з метою уточнення лексичного значення й пояснення етимології назви тієї або іншої породи птаха (лексико-семантичний аспект роботи).

Організацію пошуково-пізнавальних дій, що сприяють корекції й розвитку в учнів фонемо-графічної складової змістовно-процесуального компонента писемно-мовленнєвої діяльності, доцільно здійснювати у межах: 1) тих лексичних тем, які опрацьовуються на заняттях; 2) у межах того матеріалу, що обирається логопедом для корекції недоліків звуковимови та фонематичного слуху в конкретної дитини. Наведемо приклад зазначеної роботи у межах лексичної теми (див. завдання № 5).

Завдання № 5. 1) Актуалізація знань, уявлень дітей про те, що відбувається у природі наприкінці зими, на початку весни.

2) Відновити ті слова, у яких загублені букви, що позначають на письмі голосні звуки (всі слова належать до теми «Рання весна»).

Гр...к, шп...к, стр...м...к, кр...п...ль, в...дл...га, б...р...лька, льод...х...д, пр...л...с...к, пр...т...л...на.

(Грак, шпак, струмок, крапель, відлига, бурулька, льодохід, пролісок, проталина)

3) Знайти серед слів такі, у яких кількість букв не співпадає з кількістю звуків. Записати ці слова у таблицю:

Слово	Кількість букв	Кількість звуків

У наведеному завданні № 5 діти мають здійснити буквений і звуковий аналіз слів, порівняти слова за їхнім звуко-буквеним складом, пояснити, чому у словах «крапель, бурулька, льодохід» кількість букв і звуків не співпадає. Зазначена робота є складною для учнів, тому має здійснюватися під контролем педагога.

У роботі з дітьми із ЗНМ та порушеннями писемного мовлення значна увага має приділятися організації пошуково-пізнавальних дій, що сприяють корекції та розвитку лінгвістичної складової (включає формування знань, уявлень про різні одиниці мови, частини мови тощо), орфографічної складової змістовно-процесуального компонента писемно-мовленнєвої діяльності (див. завдання № 6, 7).

Завдання № 6. 1) Прочитати слова. Цифрою позначити у дужках кількість складів у словах.

Веснянка (...), трава (...), струмочок (...), бджола (...), гуде (...), плескіт (...), трав'яний (...), рибка (...), гудіння (...), весняний (...), дзюркотіння (...), плескає (...), дзюркоче (...), дзюркотливий (...).

2) Знайти й прочитати слова, які є спільнокореневими.

3) Визначити, до якої частини мови належать наведені слова. Заповнити таблицю:

Іменники	Дієслова	Прикметники

4) Усно скласти речення з опорою на такі слова:

а) гуде, бджола; б) гудіння, бджоли; в) плескає, риба; г) плескіт, риби; д) дзюркоче струмок; є) дзюркотіння, струмка; ж) дзюркотливий, струмок.

Порівняти складені речення.

Працюючи із словами у завданні № 6, учні виконують різні дії. Спершу здійснюють складовий аналіз пропонованих слів, потім відшуковують серед них спільнокореневі слова, визначають те, до якої частини мови належить кожне зі слів, заповнюють відповідну таблицю. Наприкінці учням пропонується скласти речення, використовуючи по два заданих слова. Порівняння речень, у складанні яких використані спільнокореневі слова, що відносяться до різних частин мови, дозволяє акцентувати увагу учнів на його головних і другорядних членах. Отже, під час виконання завдання логопед має організувати лінгвістичні спостереження та відповідні пошуково-пізнавальні дії: учні порівнюють спільнокореневі слова за їхньою складовою структурою, за граматичними ознаками, за місцем і роллю у реченні.

Завдання № 7. Переписати речення, розкривши дужки:

О восьмій ранку Олег за(йшов) за(своїм) однокласником Ігорем. Хлопці разом до(іхали) на(тролейбусі) до(школи). Першим у(клас) у(війшов)

Ігор. За(ним) у(помешкання) за(йшов) Олег. Ігор на(писав) на(дошці) число і місяць. Олег дістав з(кишені) дзеркальце. Сонячний зайчик по(біг) по(учнівських) партах. Однокласниця Оленка за(сміялася) і почала ганятися

за(зайчиком). Потім про(лунав) дзвоник, у(клас) у(війшла) вчителька. Роз(почався) урок.

Завдання № 7 є складним, тому його виконанню має передувати актуалізація знань і уявлень учнів про префікси та прийменники, правила їхнього розрізнення й написання. Особливістю завдання є те, що у реченнях і префікс, і прийменник є цілком однаковими буквосполученнями («за» і «за-», «до» і «до-» та ін.), що дозволяє організувати пошуково-пізнавальні дії учнів. Діти мають спостерігати ситуації, коли одне й те саме буквосполучення має писатися разом (префікс!) або, навпаки, окремо з наступним словом (прийменник). Така дидактична ситуація має підвищувати уважність учнів, стимулювати їхню пізнавальну активність.

У системі логопедичної роботи виключно важливе значення має розвиток в учнів стратегій осмисленого читання і формування умінь програмувати висловлення і реалізовувати задум під час утворення самостійного зв'язного тексту (когнітивно-сміслового складового змістовно-процесуального компонента). Приклади організації пошуково-пізнавальних дій, що сприяють формуванню в учнів зазначеної складової, наведено у завданні № 8.

Завдання № 8. Прочитати речення, виправити змістовні помилки.

- а) Взимку була відлига, а весною очікуй на люті морози та хуртовини.
- б) У березні розпускається бузок, а у травні з'являються проліски.
- в) У січні був льодохід, а у березні мороз закував річки кригою.
- г) У березні розквітають дерева, а у квітні тане сніг і течуть ручаї.

У завданні № 8 учні мають здійснити такі дії: відшукати змістовні помилки, потім усунути їх, перебудувавши пропоновані речення. При організації пошуково-пізнавальних дій логопед має всіляко стимулювати самостійний пошук учнями помилок, при формулюванні речень (ця робота є для учнів дуже складною) має надавати їм чітко виважену педагогічну допомогу. Робота потребує від дітей концентрації уваги, пізнавальної активності, що, своєю чергою, сприяє розвитку в них мотиваційно-цільового компонента писемно-мовленнєвої діяльності.

Висновки та перспективи подальших розвідок. У наведеній статті ми розглянули завдання, які сприяють корекції та розвитку лексико-семантичної, граматичної, фонемо-графічної, лінгвістичної, орфографічної, когнітивно-сміслової складових змістовно-процесуального компонента писемно-мовленнєвої діяльності. Важливою особливістю пропонованих завдань є можливість створення за їх допомогою різних дидактичних ситуацій, які сприяють організації пошуково-пізнавальних дій учнів. Зважаючи на притаманні дітям із ЗНМ та порушеннями писемного мовлення знижені пізнавальну активність і самостійність, цілеспрямований розвиток у них пошуково-пізнавальних дій можна розглядати як засіб активізації їхньої пізнавальної сфери, формування в них внутрішньої мотивації до виконання корекційно-розвивальних завдань. Отже, описана робота значною мірою сприяє формуванню також і мотиваційно-цільового компонента писемно-мовленнєвої діяльності.

Подальші дослідження у розглянутому напрямі мають удосконалювати корекційно-розвивальну роботу з молодшими школярами із ЗНМ та порушеннями писемного мовлення із забезпеченням гнучкого керівництва і контролю за їхньою писемно-мовленнєвою діяльністю з боку педагогів.

Бібліографія

1. **Голуб Н. М.** Дидактичний матеріал з корекції та розвитку писемного мовлення учнів молодшого шкільного віку: навчально-методичний посібник. – Ч.1. – Вид. 1-е / Н. М. Голуб. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2014. – 384 с. 2. **Лозова В. І.** Теоретичні основи виховання і навчання / В. І. Лозова, Г. В. Троцько. – Харків : “ОВС”, 2002. – 398 с.

References

1. **Golub N. M.** Dydaktychnyj material z korekcii' ta rozvytku pysemnogo movlennja uchniv molodshogo shkil'nogo viku: navchal'no-metodychnyj posibnyk. – Ch.1. – Vyd. 1-e /N. M. Golub. – K. : Vydavnychyj Dim «Slovo», 2014. – 384 s. 2. **Lozova V. I.** Teoretychni osnovy vyhovannja i navchannja / V. I. Lozova, G. V. Trocko. – Harkiv : “OVS”, 2002. – 398 s.

Авторський внесок: Голуб Н.М. – 100%
Дата відправлення статті 17.03.17 р.